

המכון הישראלי לדמוקרטיה

www.idi.org.il

אמיר אלשטיין
י"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין
י"ר של כבוד

יוחנן פלסנר
נשיא

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון
פרופ' ורד וניצקי-סרוסי
ד"ר חן ליכטנשטיין
מיל מועלים
שגירי לשעבר סלי מרידור
פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א
עו"ד אבי פישר
ד"ר מיכל צור
יוסי קוצ'יק

המועצה הבין-לאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רוזלי טילברמן אבלה, קנדה
אן אמלבלום, ארה"ב
השופט דורית בניש, ישראל
השופט סטיבן ברייר, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' כריסטוף מקשטיס, גרמניה
ד"ר שרון נוריאן, ארה"ב
השופט אברהם סופר, ארה"ב
ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב
הארייט שליפפר, ארה"ב

סגני נשיא

פרופ' סווי נבות, מחקר
ד"ר ישי ג'יטין פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' תמר הרמן
פרופ' נתן זוסמן (אורח)
פרופ' עמית בן
מד תומר לוזן (אורח)
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' דניאל טטמן
פרופ' בני פורת
פרופ' קרנית פלוג
פרופ' מרדכי קרמיצר
פרופ' גדעון רהט
ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר
פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמן
ברנד מרבוט (1929-2024)
מוכיר המדינה ג'ורג' שולץ (1920-2021)

25 בפברואר 2026
ח' באדר תשפ"ו

מהו "חוק הכותל" גרסת פברואר 2026?

מתווה התפילה בכותל עלה שוב לכותרות בעקבות דרישת בית המשפט לזרז את הנגשת הרחבה השוויונית בכותל. בתגובה לפסיקה, עברה בכנסת בקריאה טרומית הצעת חוק המבקשת לקבוע את מעמדה הבלעדי של הרבנות הראשית כגורם הקובע את נהלי הכותל. אלא שבניגוד לזעקות שנשמעו בקואליציה, כאילו בפסיקת בג"ץ נחצו כל הקווים האדומים ביחס לקודש הקודשים של העם היהודי, החלטת בית המשפט כלל לא נוגעת לרחבת הכותל המרכזית, אלא עוסקת בהנגשת הרחבה הדרומית המרוחקת, בהתאם להחלטות ממשלה קודמות.

מסבירון מאת עו"ד שלומית רביצקי טור-פז, הודיה בן ארי

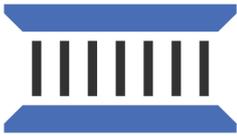
מהו "חוק הכותל"?

ביום רביעי 25.2.26 צפויה לעלות לקריאה טרומית בכנסת הצעת חוק פרטית של ח"כ אבי מעוז מסיעת "נעם" המכונה בציבור "חוק הכותל". מדובר למעשה בתיקון לחוק השמירה על המקומות הקדושים תשכ"ז - 1967 (תיקון - ייעוץ הרבנות הראשית), שהונח על שולחן הכנסת כבר בשנת 2023 וכן בכנסות קודמות (באחת מהן הוסבה ההצעה על שמו של חה"כ יוסי טייב משי"ס). ההצעה תוכננה לעלות לוועדת שרים לחקיקה ביום א' 22.2.26 על מנת לקבל תמיכה קואליציונית, אולם נמשכה על ידי ראש הממשלה נתניהו ברגע האחרון. לפיכך היא עולה לדיון כהצעת חוק פרטית לקריאה טרומית, עם חופש הצבעה לחברי הקואליציה, שרבים מהם כבר הודיעו כי יתמכו בה.

החוק הקיים, חוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז - 1967, קובע כי "המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת ומפני כל דבר העלול לפגוע בחופש הגישה...". וכן קובע רף ענישה בעניין. התקנות מכוח החוק העוסקות במקומות הקדושים ליהודים, מתמקדות בעיקר בכותל המערבי וקובעות את המעשים האסורים במקום בשל "חילול" שלו, ובהם "עריכת טכס דתי, שלא על פי מנהג המקום, הפוגע ברגשות ציבור המתפללים כלפי המקום". כמו כן קובעות התקנות חובת ציות לנציג "שר הדתות" שמונה בהתייעצות עם הרבנים הראשיים ואת סמכותו לתת הוראות להבטחת קיומם היעיל של האיסורים. סמכות זו כוללת הרחקה מן המקום לפרק זמן מוגבל.

הצעת החוק של מעוז מבקשת לעגן את הגדרת ה"חילול" בתוך החוק העיקרי (ולא בתקנות בלבד) ולקבוע כי משמעותה לעניין המקומות הקדושים ליהודים תהיה - "התנהגות העומדת בניגוד להנחיות הרבנות הראשית ולפסיקותיה". בנוסף מוצע להוסיף כי "נציגי הדתות" בהם צריך להיוועץ שר הדתות לפני התקנת תקנות מכוח החוק, לגבי הדת היהודית, הם הרבנים הראשיים. בדברי ההסבר לחוק מסביר המציע כי זו הייתה כוונת המחוקק מלכתחילה וזהו גם המצב הנוהג, אך בשל פרשנויות אחרות שניתנו על ידי גורמים שונים ובהם בית המשפט במהלך השנים, הוא מבקש להבהיר את מעמדה הבלעדי של הרבנות הראשית בהכרעת הכללים הנוהגים בכותל.

בשורה התחתונה, בהצעת החוק לא מצוין במפורש "הכותל" וגם לא נאמר כי יש לבטל את התפילה ללא מחיצה ברחבה הדרומית של הכותל ("יעזרת ישראל"). מה שכן יש בהצעה הוא עיגון ותיקוף של מעמדה הבלעדי של הרבנות הראשית (כגורם

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

מחליט ולא ממליץ), ובכך למעשה העצמה של הכפפת נהלי הכותל לעמדה האורתודוקסית.

במה שונה הצעת החוק מהסטטוס-קוו הנוכחי בכותל?

גם כיום מתנהלת רחבת הכותל המרכזית בפועל כאתר תפילה אורתודוקסי, עם הפרדה מגדרית מכוח החוק והתקנות, ובהובלת הגורמים המופקדים על הנהגת המקום (רב הכותל). בשנים האחרונות מתקיימים מאבקים על בסיס חודשי בין "נשות הכותל" לבין המשטרה. נשות הכותל נאבקות על זכותן לתפילת ראש חודש בתוך עזרת הנשים עם ספר תורה ובחלקן עם טליתות או סממנים נוספים, בעוד המשטרה מונעת זאת מהן בהתאם להנחיות רב הכותל.

לצד הרחבה המרכזית מתקיימת החל משנת 1999 גם "עזרת ישראל" - הרחבה הדרומית במתחם הכותל, באזור קשת רובינסון (סמוך לגן הארכיאולוגי). ברחבה זו לא מוצבת מחיצה והיא משמשת לתפילה ולטקסי בר ובת מצווה ללא הנחיות מוגדרות ולבחירת המתפללים - באופן נפרד מגדרית, שוויוני או מעורב. יחד עם זאת, הרחבה אינה צמודה לאבני הכותל, ואת אלה אפשר לראות רק ממרחק, מעל לאזור עתיקות. הרחבה מתוחזקת על ידי החברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי (חברה ממשלתית) - אולם לא נעשו בה כל ההגשות שהובטחו מצד המדינה לגבי תשתיות, נראות, נגישות וניהול. מעמדה של רחבה זו, נגישותה והיקף הפיתוח שלה מצויים בלב המחלוקת והעתירות.

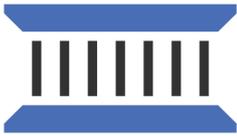
מה משמעות פסיקת בג"ץ בנושא ומדוע מקודם החוק דווקא עכשיו?

הצעת החוק המדוברת הונחה על שולחן הכנסת כבר בשנת 2023, ולמעשה גם בשתי כנסות קודמות. ההחלטה להעלות את ההצעה דווקא עכשיו נובעת מהחלטת ביניים של בג"ץ (145/13 ואחרים) שפורסמה ב-19.2.26. העתירות שאליהן התייחס בג"ץ הוגשו החל משנת 2013 על ידי שורת עמותות ויחידים ובהן התנועה ליהדות מתקדמת (רפורמית), התנועה המסורתית (קונסרבטיבית), נשות הכותל, עמותות חדו"ש, ישראל חופשית, מרכז צדק לנשים וקולך.

בכל העתירות התבקש בית המשפט לחייב את המדינה לקדם בפועל את ההסדרה והפיתוח של "עזרת ישראל", להסיר את החסמים המתמשכים בנושאי תכנון, אישורי בנייה ותיאום. העתירות עסקו גם בנושאים נוספים שטרם ניתן להן סעד בהחלטת הביניים כגון ביטול החלטת רב הכותל שלא להתיר לנשים שימוש בספרי התורה, מניעת התערבות המשטרה ועוד. העותרים ביקשו לקבוע לוחות זמנים ומחויבות ביצועית לקידום הנגשת הרחבה הדרומית של הכותל, להבדיל מ"הבטחות והצהרות" שניתנות לאורך השנים ללא יישום.

המדינה אישרה בפני בג"ץ גם היא את מחויבותה רבת השנים להמשיך בשיפוץ "עזרת ישראל", בהמשך להחלטות קודמות של הממשלה שנותרו בתוקף גם לאחר ביטול "מתווה הכותל" (שיפורט בהמשך). המדינה לא חלקה על מחויבותה להיענות לדרישות ההגשה שבעתירה. לדיון צורפו גם עתירות שכנגד מצד עמותות כגון ליבה יהודית, חותם, נאמני הרבנות הראשית ואחרים, בבקשה להרחיק את נשות הכותל מן הרחבה, להגביל את תדירות פעילותן, בקשה שלא לפגוע בעתיקות קשת רובינסון ועוד. לנושאים אלה טרם התייחסה החלטת הביניים.

בג"ץ דן בעתירות בהרכב של שבעה שופטים בראשות הנשיא יצחק עמית והבהיר כי אין צורך באישור נוסף - לפי חוק העתיקות - כתנאי להתקדמות בהיתרי הבנייה, וקבע לוחות זמנים מחייבים להמשך הטיפול בהגשה, תוך הדגשת משך

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

הזמן החרגי (מעל עשור!) שבו מתנהלים ההליכים. בנוסף, נקבעה החובה לעדכן את בית המשפט בתוך 90 יום על ההתקדמות.

חשוב להבהיר: למעשה לא נקבע בפסיקה זו דבר לגבי ההתנהלות ברחבת הכותל המרכזית. ההחלטה מ-19.2.2026 אינה עוסקת בכללי התפילה ברחבת הכותל המרכזית, ואינה משנה את הסטטוס־קוו שם. מדובר בהחלטת "המשך טיפול" שממוקדת בצעד ביצועי־כנוני: בג"ץ, בהמשך לעמדת העותרים והמדינה, קבע כי אין מחלוקת בעניין חובת המדינה להמשיך ולפעול בעניין הרחבה הדרומית. בנוסף, קבע בית המשפט כי אין בסיס להתמשכות הסחבת בכל הנוגע להתקדמות בבקשות להיתר בנייה להסדרת הרחבה, וקבע לוחות זמנים מחייבים להמשך הטיפול.

לכן, התגובות הקשות לפסיקה כאילו נחצו בה קווים אדומים ביחס לקודש הקודשים של עם ישראל, וכאילו ממשלת נתניהו והחרדים ניצבת מנגד אחד ואילו בית המשפט והעותרים ניצבים מן הנגד האחר, אינה תואמת את העובדות המשפטיות. למעשה, בחסות החלטה לגבי סחבת בירוקרטית בשיפוץ "עזרת ישראל", שלגבי עקרונותיה קיימת הסכמה רחבה בין המדינה לעותרים, נפתח כאן דיון רחב ורב שנים על מה שמכונה "מתווה הכותל" ועל כללי ההתנהלות בכותל המערבי.

מהו "מתווה הכותל"?

הסדרי התפילה בכותל המערבי נמצאים במחלוקת ציבורית ומשפטית מזה למעלה משלושים שנה. לב הדיון הוא בשאלה אם "מנהג המקום" המחייב ביחס לעריכת תפילות וטקסים יהודיים בכותל הוא המנהג האורתודוכסי בהתאם לפרשנות הרבנות הראשית, או שיש בכותל מקום להתנהלות מגוונת בהתאם להשקפות הדתיות של המתפללים.

לאורך שנים ניטשה המחלוקת על ההתנהלות ברחבת הכותל העיקרית, על שאלת ההפרדה בין גברים לנשים בתוכה ועל זכותן של נשים להתפלל בקול רם עם ספר תורה וסממנים חיצוניים (כגון טלית, כיפה ותפילין) בתוך עזרת הנשים.

במהלך השנים הוצעה האפשרות להבדיל בין מתחם הכותל הראשי - בו תימשך התפילה באופן המסורתי ובשליטת רב הכותל והרבנות הראשית - לבין הרחבה הדרומית של הכותל, אזור "קשת רובינסון" הנמצאת הרחק מעיני המתפללים. כך קמה ברחבה המרוחקת הזו "עזרת ישראל" המאפשרת לכל אחד להתפלל כדרכו ללא מחיצה כפויה בין נשים לגברים. בפסק הדין בעניין הופמן (דנג"ץ 4128/00) משנת 2003 קבע בג"ץ בדיון נוסף בהרכב של 9 שופטים את האיזון הראוי בין חופש הפולחן לבין שמירה על הסדר הציבורי ורגשות הדת. הוא הכיר בזכותן של העותרות, "נשות הכותל", להתפלל לפני הכותל כמנהגן, אך קבע שזכותן עומדת גם אם יוגבלו למקום חלופי - קשת רובינסון - "ובלבד שהאתר יוכשר כראוי וכיאוות" על ידי הממשלה בתוך שנה. בית המשפט מדגיש כי מידת ההנגשה הנדרשת בעיניו כוללת "קביעתם של סדרי בטיחות ראויים והכשרת גישה נוחה ובטוחה למקום התפילה ולכותל עצמו", וכי אם המדינה לא תעמוד במשימה זו, יוכלו העותרות לממש את זכותן ברחבת הכותל המרכזית. המדינה עשתה פעולות הנגשה מסוימות המאפשרות תפילה במקום, אולם ללא גישה לאבני הכותל עצמו (הדורשת פתרון יצירתי בשל העתיקות החשובות שבמקום) וללא הנגשה לבעלי מוגבלויות.

המאבק הציבורי והמשפטי בנושא נמשך עד שבינואר 2016 אימצה הממשלה בהחלטה 1075 את המלצות "מתווה הכותל" שגיבש צוות שמינה לעניין ראש הממשלה דאז בנימין נתניהו. על פי המתווה, תורחב "עזרת ישראל", תוסדר

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

ותונגש, לרבות הסדרי כניסה מרכזיים, והיא תנוהל באמצעות גוף ציבורי בו יהיו חברים גם נציגי הזרמים הליברליים ו"נשות הכותל". במקביל, רחבת הכותל המרכזית תמשיך לפעול כבעבר. החלטה זו הייתה תוצאה של הסכמה פוליטית קואליציונית בין הממשלה, על המפלגות החרדיות שבתוכה, לבין האופוזיציה ונציגי יהדות התפוצות והתנועות הליברליות. שני הצדדים ראו בכך פשרה כואבת, הכוללת ויתורים קשים, אך אפשרית.

שנה וחצי לאחר מכן, ביוני 2017, חזרה בה הממשלה מההסכמה למתווה הכותל וקיבלה את החלטה 2785 המקפאה את המתווה. יחד עם זאת, בצמוד להחלטת ההקפאה, נקבע כי "ראש הממשלה מנחה את מזכיר הממשלה לפעול לבנייה ולהכשרה של רחבת התפילה הדרומית (אתר קשת רובינסון) וזאת במהירות האפשרית", וכן כי ניהול האתר ימשך כפי שהיה בשנים האחרונות.

בעקבות החלטה זו, בשנת 2018 נתנה ועדת השרים הסטטוטורית לפי חוק העתיקות, שתפקידה לאשר עבודות תכנון ובנייה באתרים ארכיאולוגיים קדושים, את אישורה להמשיך הסדרת הרחבה הדרומית של הכותל ("עזרת ישראל"), ובכך אפשרה את קידום עבודות הבנייה תוך שמירה על האתרים הארכיאולוגיים באזור. החלטה זו בדבר אישור המשך ההסדרה של הרחבה תקפה ועומדת גם כיום, כפי שהזכיר בג"ץ בהחלטתו האחרונה.

למה סוערת המערכת הפוליטית?

למרות שהצו שניתן השבוע לא השמיע עמדה חדשה ביחס לכותל, המערכת הפוליטית סערה. כך למשל אמר חה"כ אריה דרעי, ראש סיעת ש"ס כי "בג"ץ מנסה לשלוח יד למקום הקדוש ביותר לעם היהודי". גם יריב לוין, שר המשפטים המשמש גם כשר לענייני דת התבטא בעניין ואמר כי "החבורה הקיצונית שיושבת בבג"ץ חצתה היום את אחרון הקווים האדומים, בהחלטתה להרים יד על קודש הקודשים של העם היהודי". הם גם הכריזו על התמיכה בתיקון לחוק השמירה על המקומות הקדושים כדי לתקן את העיוות.

אי ההלימה בין התגובות הללו לבין החלטת בית המשפט שפורסמה בולטת במיוחד. החלטת בג"ץ אינה נוגעת כלל לרחבה המרכזית של הכותל. גם לגבי הרחבה הדרומית, אליה נוגעת ההחלטה, הרי שמי שקיבל במקור את מתווה הכותל היו ראש הממשלה נתניהו יחד עם הסיעות החרדיות. אז לא נראה היה הדבר כפגיעה בקודשי ישראל וחציית קווים אדומים, אלא כפשרה כואבת אך מקובלת. ממשלת נתניהו והחרדים היא גם שקבעה את החלטת הממשלה מ-2017 על פיה למרות הקפאת מתווה הכותל השלם - יש להמשיך ולהסדיר את הרחבה הדרומית ולהנגישה. גם החלטת ועדת השרים לעניין חוק העתיקות מ-2018 התקבלה באותה הממשלה. כל שעשה בית המשפט בהחלטתו האחרונה היה לזרז את הממשלה לעמוד בהחלטתה ובכך כאמור תמכה גם עמדת המדינה בעתירה. הפסיקה הנוכחית לא שינתה את הסטטוס-קוו הקיים בכותל מזה למעלה מעשור. הטענה על "חציית קו אדום" אינה אלא מסגור פוליטי מגמתי. בג"ץ נמשך כאן אל מוקד הסערה הציבורית, ולא בפעם הראשונה, שלא בטובתו, ושלא עקב החלטתו, אלא כחלק מניצול פופוליסטי שאינו ענייני.

מה שבאמת עומד למחלוקת אינו החלטת בג"ץ הנוכחית, אלא האופן שבו יש לאזן בין הערכים השונים ובין קהלי היעד היהודיים המגוונים.

למי שייך הכותל?

החוק המוצע, כמו גם הדיון ארוך השנים על ההסדרה ברחבת הכותל, נדרש להכריע בין שני אפיונים תרבותיים, הלכתיים וערכיים שונים של הכותל המערבי. גישה אחת רואה בו מרחב דמוי בית כנסת אורתודוכסי מסורתי. למעשה בית הכנסת הגדול ביותר של העם היהודי. לפיכך על הנהלים שבו לשקף את הפרשנות האורתודוכסית המחמירה למסורת היהודית עם הפרדה מלאה בין גברים לנשים, ומבלי לקחת בחשבון את השינויים שחלו בעשורים האחרונים בקרב קבוצות רחבות ומגוונות (ליברליות ואורתודוכסיות) לגבי מעמדן של נשים במרחב התפילה. כך, הרבנים הראשיים, המחזיקים בתפיסות חרדיות, עומדים על התאמת נהלי הכותל לקהלים שלהם, תוך שימת דגש על כך שלא יפגעו רגשותיהם הדתיים של המתפללים ושלא יחשפו להתנהלויות דתיות הרחוקות מהשקפותיהם.

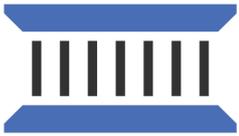
מנגד, גישה אחרת רואה בכותל מקום בעל אופי יהודי-לאומי ולא רק דתי-הלכתי ומחפשת את הדרך להתאים את ההתנהלות בו לקהל יהודי מגוון. בעיני התומכים בעמדה זו, לא מדובר בבית כנסת, אלא במרחב בעל משמעויות היסטוריות, תרבותיות ודתיות רחבות יותר ומכך יש לגזור את אופיו. גם עמדה זו לא מתעמתת עם כך שרוב המבקרים בכותל הם אנשים בעלי העדפות תפילה מסורתיות, ושעל התנהלות הרחבה לשקף העדפות אלה. יחד עם זאת, חופש הדת והפולחן ועקרון השוויון מחייבים עמידה על זכותם של יהודים ויהודיות אחרים להתפלל בכותל לפי השקפתם, גם כאשר זו ליברלית יותר מן העמדה המסורתית. כך, יהיו זכאיות למקום בכותל גם קהילות המבקשות להתפלל ללא מחיצה והפרדה מגדרית וגם נשים המתפללות כחלק מתפילת ציבור וחובקות, לדוגמא, ספר תורה. ההימנעות מפגיעה ברגשות דתיים אמורה לכלול גם את רגשותיהם של יהודים אלה. לכך מצטרפת עמדתם של יהודי התפוצות, שהם ברובם, בוודאי בצפון אמריקה, יהודים שאינם אורתודוכסיים. גם הם מבקשים לראות בכותל המערבי בית לתפילותיהם. שריד בית המקדש, שהיווה יעד לתפילות ולדמעות הדורות מכל רחבי הגלות מתבקש על פי תפיסה זו להמשיך ולהוות טבור ליהודי כל הקהילות.

כמה מבקרים מגיעים לכותל?

לפי נתוני דו-שנתון דת ומדינה שהוציא המכון הישראלי לדמוקרטיה (פינקלשטיין, גולדברג, רביצקי-טור-פז, פדן, 2024), יותר ממחצית הציבור היהודי בישראל מבקרים בכותל לפחות פעם בשנה ועוד 42% אחת לכמה שנים. רק 2% מתוך היהודים הישראלים שמעל גיל 18 לא ביקרו בכותל כלל. מטרות הביקור הן לרוב סיור (60%) או תפילה (45%), ולעתים רחוקות יותר שמחות משפחתיות (26%) או טקסים ממלכתיים וצבאיים (12%).

הקרן למורשת הכותל המערבי מעריכה כי מספר המבקרים בשנה עומד על 12 מיליון, ומשטרת ישראל שאוספת נתונים על אירועים מיוחדים הנערכים בכותל בחגים מדווחת על אירועי השיא ("התרת נדרים" בערב יום הכיפורים ו"ברכת כהנים" בסוכות) כאירועים המונוניים המושכים אליהם כ-20,000 איש ואשה. היקף היהודים הישראלים המבקרים בכותל מצביע על מרכזיותו של המקום בקרב כל המגזרים בישראל, ומעצימם את הצורך לענות על צורכי כולם.

לגבי "עזרת ישראל" אין איסוף נתונים מסודר וידע על מתפללים וטקסים משפחתיים - פרטיים. עם זאת, התנועה המסורתית הפועלת במקום, מדווחת על כ-2,000 טקסי בר ובת מצווה המתקיימים בניהולה ברחבה מידי שנה, מהם 30% לתושבי ישראל, ו-70% ליהודי התפוצות.

הצעת החוק מבקשת לשנות את הסטטוס קוו הקיים על ידי עיגון מעמדה של הרבנות הראשית כקובעת הבלעדית של הסדרי ההתנהלות בכותל המערבי. אם תתקבל, הרי שבמקום מצב שבו הכללים נגזרים מתקנות ומהסדרים מנהליים (ובתוכם גם קיומה בפועל של "עזרת ישראל" לתפילה חופשית ושוויונית), ייקבע בחקיקה ראשית החובה לציית להנחיות ופסיקות הרבנות הראשית. המשמעות עלולה להיות הקשחת הכללים ואכיפתם לפי האורתודוקסיה המחמירה הן ביחס לתפילת נשים בתוך עזרת הנשים ברחבת הכותל המרכזית, והן ביחס ל"עזרת ישראל" שהפעילות בה עלולה להצטמצם או להיסגר כליל.

ההצעה מוגשת כהצעת חוק טרומית פרטית. עליה לעבור הליכי חקיקה הכוללים את ההצבעה הטרומית ועוד שלוש קריאות נוספות. משוכה גבוהה למדי.

אם לא יעבור "חוק הכותל", על המדינה יהיה לדווח בתוך 3 חודשים על התקדמותה בשדרוג "עזרת ישראל" הקיימת. את החודשים הקרובים יצטרכו גופי המדינה להקדיש להשגת היתרים מתאימים, ולאחר מכן לשיפוץ ושדרוג המקום (נגישות, תשתיות, בטיחות, כניסה/מעברים), וזאת, מבלי לשנות את כללי התפילה ברחבה המרכזית. זו משמעות פסיקת בג"ץ: פחות גרירת רגליים, פחות סחבת, יותר ביצוע, על מנת שהרחבה הדרומית תהפוך למכובדת ונוחה למי שמתמש בה.

אם יעבור "חוק הכותל", תהיה ההחלטה על ההתנהלות כפופה להחלטת הרבנות הראשית. זו תוכל לקבל החלטה לזרז את שיפוץ והנגשת "עזרת ישראל" כפי שעולה מהחלטות הממשלה ומהזירוז שדורש בג"ץ, או להערים קשיים ולקבוע הלכה שמונעת ממרחב זה להמשיך ולפעול. כאמור, לחוק עשויה להיות גם השפעה על פעילותן של "נשות הכותל" בתוך עזרת הנשים בהחרפת צעדי האכיפה של המשטרה, שחלקם מתרחשים גם היום.

סוף דבר

החלטת בג"ץ הייתה רק "החלטת ביניים" ולא ניתן בה סעד והכרעה לכלל הסוגיות שעומדות על הפרק בעתירות התלויות ועומדות. לפנינו ניצבת המטוטלת של איזון הרשויות והסמכויות בישראל: אם יעבור "חוק הכותל", והרבנות הראשית תאכזף מדיניות חדשה, יצטרך בית המשפט להכריע בעתירות שלפניו תוך התחשבות בחקיקה החדשה. מאידך, אם תיצור הרבנות הראשית פגיעה לא מידתית בעקרון השוויון ובחופש הדת והפולחן עשוי בג"ץ לפסול את החלטותיה.

אם יפסול בג"ץ את ההחלטה נחזור אל האיזון הרגיש שבו אנו עומדים היום: למרות שהוכרה בפסיקה הזכות של נשות הכותל ושל אחרים המעוניינים בכך להתפלל כדרכם וכהשקפתם, זכות זו הוגבלה לרחבה הדרומית "עזרת ישראל" בתנאי שהרחבה תהיה מוגשת וראויה. ללא הנגשה כזו, מימוש הזכות יעבור אל רחבת הכותל המרכזית.

כאמור, איזון הזכויות הדק שלפנינו, בא אל שולחנה של הכנסת לא בשל אירועים שהתרחשו בכותל. החיאתה של המחלוקת הציבורית והחרפתה בהתבטאויות קשות נשענת על טריגר חלש ונידף – החלטת ביניים של בג"ץ, שאליה הסכימה המדינה הן לפני שנות דור והן כיום.